

VOL VAN WATER...

De waterbeheerplannen in openbaar onderzoek

IJZERBEKKEN

22 november 2006 - 22 mei 2007

Inhoud

Woord vooraf	3
1 De waterbeheerplannen in openbaar onderzoek	5
1.1 Welke plannen zijn in openbaar onderzoek?	6
1.2 Het openbaar onderzoek praktisch	10
2 Het bekkenbeheerplan en de deelbekkenbeheerplannen van het IJzerbekken	13
2.1 Kennismaking met het IJzerbekken	14
2.2 Wateroverlast en watertekort in het IJzerbekken voorkomen	18
2.3 Water voor de mens in het IJzerbekken	26
2.4 Naar een betere waterkwaliteit in het IJzerbekken	30
2.5 Duurzaam omgaan met water in het IJzerbekken	40

Woord vooraf

Beste Lezer

Een duurzaam waterbeheer is ongetwijfeld één van de grootste uitdagingen van de 21ste eeuw, ook bij ons. Met de Europese kaderrichtlijn Water en het Vlaamse decreet Integraal Waterbeleid willen wij deze uitdaging aangaan.

In uitvoering van dit decreet hebben het Vlaamse Gewest, de provinciebesturen en de lokale overheden uitgebreid nagedacht over en gewerkt aan waterbeheerplannen voor heel Vlaanderen.

Naast een integrale visie op het watersysteem bevatten deze plannen ook acties en maatregelen om deze visie te realiseren. Als voorzitter van het bekkenbestuur ben ik er dan ook van overtuigd dat met deze plannen een nieuwe wind zal waaien door het Vlaamse waterlandschap.

De eerste ontwerpen liggen nu op tafel, met concrete voorstellen om het watersysteem er weer bovenop te helpen. Het belang van deze waterbeheerplannen valt niet te onderschatten. Ze vormen immers de ruggengraat van het waterbeleid in Vlaanderen voor de komende jaren.

Maar het waterbeleid is geen zaak van de overheid alleen. Het openbaar onderzoek brengt daarom de waterbeheerplannen tot bij de bevolking. Gedurende zes maanden krijgt u de kans de plannen in te kijken en uw reacties kenbaar te maken. U kunt opmerkingen formuleren, verbeteringen voorstellen of ideeën aanbrenge. Een unieke gelegenheid dus om mee te denken over hoe wij allen met ons kostbaar water moeten omgaan.

Aan de hand van deze brochure willen we u laten kennismaken met de waterbeheerplannen en u informeren over uw inspraakmogelijkheden. Zo hopen we u te inspireren om zelf duurzaam met water om te gaan. Samen kunnen we immers in het waterverhaal het verschil maken.

Ik wens u alvast veel leesplezier.

Paul Breyne

*Gouverneur West-Vlaanderen
Voorzitter van het Bekkenbestuur van het IJzerbekken*

De loop op het IJzerbekken

Deze brochure zet de loop op het bekkenbeheerplan van het IJzerbekken. Het is er geen samenvatting van. De brochure biedt u wel een greep uit de acties en de projecten die in het IJzerbekken op stapel staan.

Blijft u op uw honger zitten en wenst u toch een volledig overzicht, dan nodigen we u uit om de integrale plannen te raadplegen in het gemeente- of stadhuis of via www.volvanwater.be.

Voor informatie over de waterbeheerplannen voor het IJzerbekken uit de eerste hand, bent u van harte welkom op de informatie- en inspraakvergadering. Deze vergadering vindt plaats op 29 januari in Koksijde. Op de voorafgaande infomarkt kunt u vanaf 14 uur terecht met al uw vragen. Meer info hierover vindt u op pagina 10.

Ook over de tien andere bekkens is een brochure beschikbaar. U kunt deze brochures downloaden of aanvragen via www.volvanwater.be of via het Waterloket op het nummer 0800 99 004.

1 De waterbeheerplannen in openbaar onderzoek

De waterbeheerders bedenken oplossingen voor de waterproblemen en zetten die op papier. Zo ontstaan waterbeheerplannen. Ze doen dit niet alleen, maar samen met alle sectoren die bij water betrokken zijn. Waterbeleid is immers geen zaak van de overheid alleen. Ook als inwoner bent u van dichtbij betrokken bij de waterproblemen in uw omgeving. U kunt dan ook een belangrijke bijdrage leveren aan het waterbeleid in uw regio.

Tijdens het openbaar onderzoek leggen we onze plannen voor aan alle inwoners van Vlaanderen. Iedereen krijgt de kans zijn zeg te doen. U kunt opmerkingen formuleren, verbeteringen voorstellen of ideeën voor acties en projecten kenbaar maken.

De waterbeheerders gaan dus niet op eigen houtje te werk. Met uw inbreng wordt elk waterbeheerplan een gedragen en realistisch plan, met een grote kans op slagen.

Een waterbeheer zonder grenzen

Water is een systeem dat niet alleen de waterlopen, maar ook het grondwater, de oevers en valleien omvat, en ook alle dieren en planten die er leven. Dit watersysteem stopt niet aan administratieve grenzen. Daarom is een integrale aanpak noodzakelijk, met veel overleg over de grenzen van gemeenten, provincies, gewesten en landen heen.

Het is niet haalbaar om alle acties en maatregelen voor heel Vlaanderen in één allesomvattend plan te gieten. Elk watersysteem verdient een eigen aanpak. Er worden daarom afzonderlijke plannen opgemaakt voor de stroomgebiedsdistricten van Schelde en Maas, voor de elf bekkens en voor de 103 deelbekkens. Tussen al deze plannen is er een intense samenhang. De waterbeheerplannen hebben als doel samen een integraal waterbeheer in de praktijk te brengen, elk op het juiste niveau. Het waterbeheer in heel Vlaanderen is dus op eenzelfde leest geschoeid.

1.1 Welke plannen zijn in openbaar onderzoek?

Tijdens het openbaar onderzoek krijgt u de gelegenheid om de plannen te raadplegen die voor uw regio van belang zijn. Het gaat om:

- het werkprogramma en het tijdschema voor de opmaak van de stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas en het overzicht van de belangrijkste waterbeheerkwesties in Vlaanderen
- het bekkenbeheerplan van het bekken (of de bekkens) waartoe uw gemeente hoort.

De waterbeheerkwesties: opstap naar de stroomgebiedbeheerplannen

In het Vlaamse Gewest liggen vier stroomgebieden: de Schelde, de Maas, de IJzer en de Brugse Polders. De Schelde maakt samen met de IJzer en de Brugse Polders deel uit van het internationale stroomgebieddistrict van de Schelde. De Maas maakt deel uit van het internationale stroomgebieddistrict van de Maas.

Vlaanderen zal tegen eind 2009 stroomgebiedbeheerplannen vaststellen voor Schelde en Maas. De Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW) staat in voor de opmaak ervan. Ook over deze plannen

komt er, in een volgend stadium (december 2008 - juni 2009), een openbaar onderzoek.

U kunt nu al het voorbereidend document raadplegen. Hierin worden de belangrijkste waterbeheerkwesties in Vlaanderen beschreven. Dit zijn de grote uitdagingen voor het waterbeleid waaraan we de komende jaren extra aandacht zullen besteden. U vindt in dit document ook het tijdschema en werkprogramma voor de opmaak van de stroomgebiedbeheerplannen.

U kunt het document *De waterbeheerkwesties in Vlaanderen. Eerste stap in de opmaak van de stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas* inkijken in het gemeentehuis, raadplegen of bestellen via www.volvanwater.be of gratis aanvragen via het Waterloket op het nummer 0800 99 004.

De waterbeheerplannen: hun wettelijke context

De waterbeheerplannen geven uitvoering aan het integraal waterbeleid. Dit integraal waterbeleid is wettelijk vastgelegd in de Europese kader Richtlijn Water en het (Vlaamse) decreet Integraal Waterbeleid en ook politiek verwoord in de eerste Waterbeleidsnota.

Over elk van deze drie wettelijke pijlers van het integraal waterbeleid is een brochure beschikbaar. U kunt deze brochures downloaden via www.volvanwater.be of aanvragen via het Waterloket (0800 99 004).

De waterbeheerkwesties: uitdagingen voor het Vlaamse waterbeleid

In het document *De waterbeheerkwesties in Vlaanderen. Eerste stap in de opmaak van de stroomgebied-beheerplannen voor Schelde en Maas*, dat samen met de (deel)bekkenbeheerplannen in openbaar onderzoek is, vormen vijf waterbeheerkwesties de aandachtspunten voor het waterbeheer van de komende jaren:

De toestand van het oppervlaktewater beschermen en verbeteren. De aanspraken die we met zijn allen op het oppervlaktewater maken, zijn enorm. Enkel een goed beheer kan ervoor zorgen dat beken, rivieren en kanalen ook in de toekomst hun functies kunnen blijven vervullen.

De kwaliteit van het grondwater beschermen en verbeteren. Het grondwater is een essentieel onderdeel van het watersysteem: een waardevolle grondstof die we moeten beschermen tegen verontreiniging.

Duurzaam voorraadbeheer. Water is een natuurlijke grondstof, waarmee we zorgvuldig moeten omspringen. We streven daarom naar een duurzaam voorraadbeheer en een rationeel gebruik van water.

Wateroverlast en watertekort in samenhang aanpakken. Overstromingen en wateroverlast, maar ook verdroging, zijn nijpende problemen. Een geïntegreerde aanpak van beide kwesties moet toelaten ze in de toekomst in te perken.

Verstandig investeren. Er zijn heel wat maatregelen en middelen nodig om weerwerk te geven aan alle waterproblemen die op ons afkomen. De haalbaarheid en de betaalbaarheid van het waterbeheer is een belangrijke bekommernis.

Ieder bekken een eigen bestuur

Het waterbeleid op het niveau van een bekken wordt gecoördineerd door het **bekkenbestuur**. Hierin zetelen vertegenwoordigers van het Vlaamse Gewest en mandatarissen van de provincies en de deelbekkens. De voorzitter van het bekkenbestuur is de provinciegouverneur. Het bekkenbestuur keurt het ontwerp van het bekkenbeheerplan goed.

Het **bekkensecretariaat** staat in voor de dagelijkse werking van het bekken. Dit secretariaat bestaat minstens uit de bekkencoördinator, een planningsverantwoordelijke en per provincie een personeelslid van het beleidsdomein Ruimtelijke Ordening. Het bekkensecretariaat bereidt het ontwerp van het bekkenbeheerplan voor.

Elk bekken krijgt ook een **bekkenraad**. In de bekkenraad zijn alle maatschappelijke belangengroepen die te maken hebben met het waterbeleid, vertegenwoordigd. De bekkenraad verstrekt advies over het ontwerp van het bekkenbeheerplan.

Nog geen deelbekkenbeheerplannen in West-Vlaanderen

In de West-Vlaamse deelbekkens zijn er op dit ogenblik nog geen deelbekkenbeheerplannen. De provincie West-Vlaanderen besliste immers om eerst de waterschappen op te richten en daarna vanuit elk waterschap met alle partners een deelbekkenbeheerplan op te stellen.

De bekkenbeheerplannen

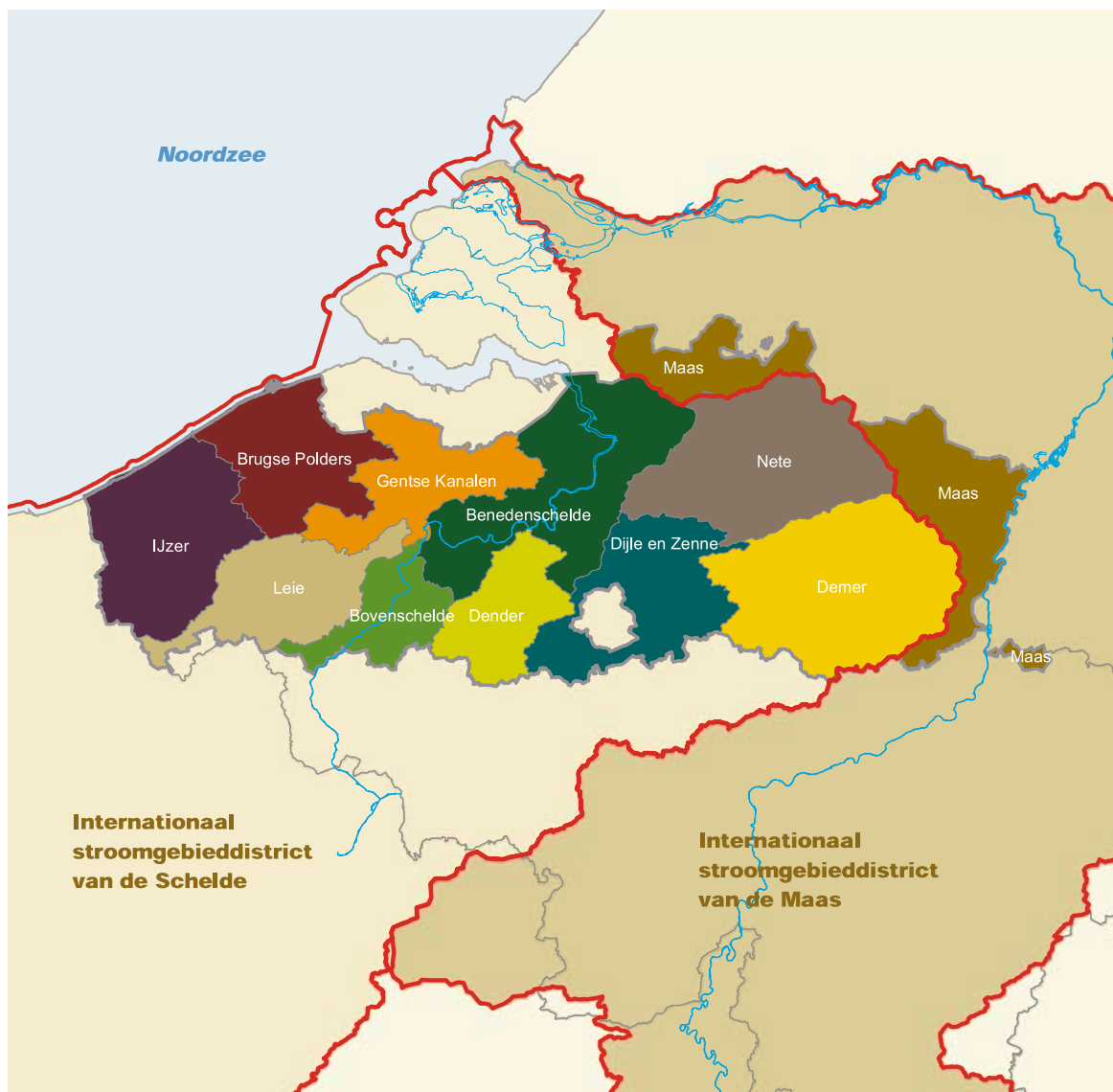
In Vlaanderen zijn er elf bekkens. Van west naar oost zijn dat het bekken van de IJzer, de Leie, de Brugse Polders, de Bovenschelde, de Gentse Kanalen, de Dender, de Benedenschelde, de Dijle en de Zenne, de Nete, de Demer en de Maas.

Het bekkenbeheerplan bundelt alle aspecten en kenmerken van het bekken en beschrijft welke knelpunten en kansen er zich voordoen. Het centrale hoofdstuk van het plan is een weloverwogen visie op het waterbeheer in het bekken. Doelstellingen, maatregelen en acties vertalen deze visie naar de praktijk.

De deelbekkenbeheerplannen

Elk bekken is verder opgedeeld in deelbekkens. Om het waterbeleid op dit niveau te coördineren, zijn waterschappen opgericht. Dit zijn samenwerkingsverbanden tussen de verschillende waterbeheerders in één of meerdere deelbekkens.

De secretariaten van de waterschappen staan in voor de opmaak van de deelbekkenbeheerplannen. Deze plannen verfijnen het bekkenbeheerplan en worden er als deelplan aan toegevoegd. Ze zijn dan ook samen in openbaar onderzoek.

De waterbeheerplannen: samenhang verzekerd

De samenhang en de afstemming tussen de waterbeheerplannen op de verschillende niveaus is cruciaal. Het bekkenbeheerplan is een scharnierdocument. Het vormt een bouwsteen voor de stroomgebiedbeheerplannen en vertaalt via acties en maatregelen de krachtlijnen van het Vlaamse waterbeleid naar de praktijk.

Het bekkenbeheerplan biedt ook een houvast voor de deelbekkenbeheerplannen. Deze volgen de aanpak en de grote lijnen van het bekkenbeheerplan en verfijnen die verder voor het deelbekken.

In het stroomgebiedbeheerplan en het bekkenbeheerplan komen vooral de bevoegdheden en de verantwoordelijkheden van de waterbeheerders van het Vlaamse Gewest aan bod. In het deelbekkenbeheerplan ligt de klemtoon op de bevoegdheden en de verantwoordelijkheden van de lokale waterbeheerders. Dit zijn de provincies, de gemeenten en de polders en watingen die in het deelbekken liggen.

1.2 Het openbaar onderzoek praktisch

Waar kunt u de documenten inkijken?

Van 22 november 2006 tot 22 mei 2007 kunt u in uw gemeente- of stadhuis de waterbeheerplannen voor uw gemeente inkijken. U kunt deze documenten ook raadplegen op de website van het openbaar onderzoek: www.volvanwater.be.

De informatie- en inspraakvergadering met infomarkt vindt in het IJzerbekken plaats op 29 januari om 19 uur in het casino van Koksijde, Casinoplein 10-11. De vergadering wordt voorafgegaan door een infomarkt. Vanaf 14 uur kunt u er met uw vragen terecht.

Hoe kunt u reageren?

U dient uw opmerkingen schriftelijk in bij het college van burgemeester en schepenen. Ook tijdens de informatie- en inspraakvergadering kunt u een reactie overmaken.

Om met uw opmerkingen en ideeën rekening te kunnen houden, is het belangrijk dat u ten laatste op 22 mei 2007 reageert. Alle reacties die vóór die datum ingediend zijn, worden geëvalueerd.

Wat gebeurt er met uw opmerkingen en adviezen?

Na het openbaar onderzoek bezorgt het college van burgemeester en schepenen de opmerkingen op het document over de waterbeheerkwesties aan de CIW. De opmerkingen op de (deel)bekkenbeheerplannen worden aan de bekkensecretariaten bezorgd.

De CIW zal uw opmerkingen en adviezen op de waterbeheerkwesties meenemen bij de voorbereiding van de stroomgebiedbeheerplannen. Hetzelfde gebeurt met de reacties van de MiNa-Raad, de SERV, de bekkensraden en de bekkensbesturen.

Het bekkenbestuur zal uw opmerkingen en adviezen op het (deel)bekkenbeheerplan meenemen bij de aanpassing van het plan. Ook met de opmerkingen van de bekkenraad en van de waterschappen wordt rekening gehouden.

De Vlaamse Regering stelt de bekkenbeheerplannen, met de bijhorende deelbekkenbeheerplannen, definitief vast. Dit gebeurt ten laatste op 22 december 2007. Van dan af zijn de definitieve plannen in te kijken bij de betrokken provincies en gemeenten of te raadplegen via www.volvanwater.be.

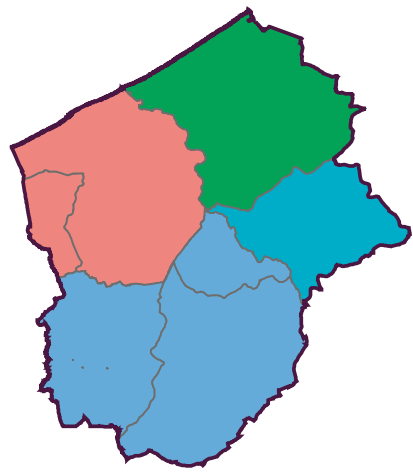
2 Het bekkenbeheerplan van het IJzerbekken

Het bekkenbeheerplan van het IJzerbekken is een allesomvattend plan met tientallen acties en projecten. Uiteraard biedt deze brochure niet de mogelijkheid deze stuk voor stuk te bespreken. U vindt hier dan ook een greep uit de acties en de projecten die in het IJzerbekken op stapel staan. Deze selectie geeft u een idee van wat u de komende jaren mag verwachten, maar niet het totaalbeeld.

Blijft u op uw honger zitten en wenst u toch een volledig overzicht, dan nodigen we u uit om de integrale plannen te raadplegen in het gemeente- of stadhuis of via www.volvanwater.be.

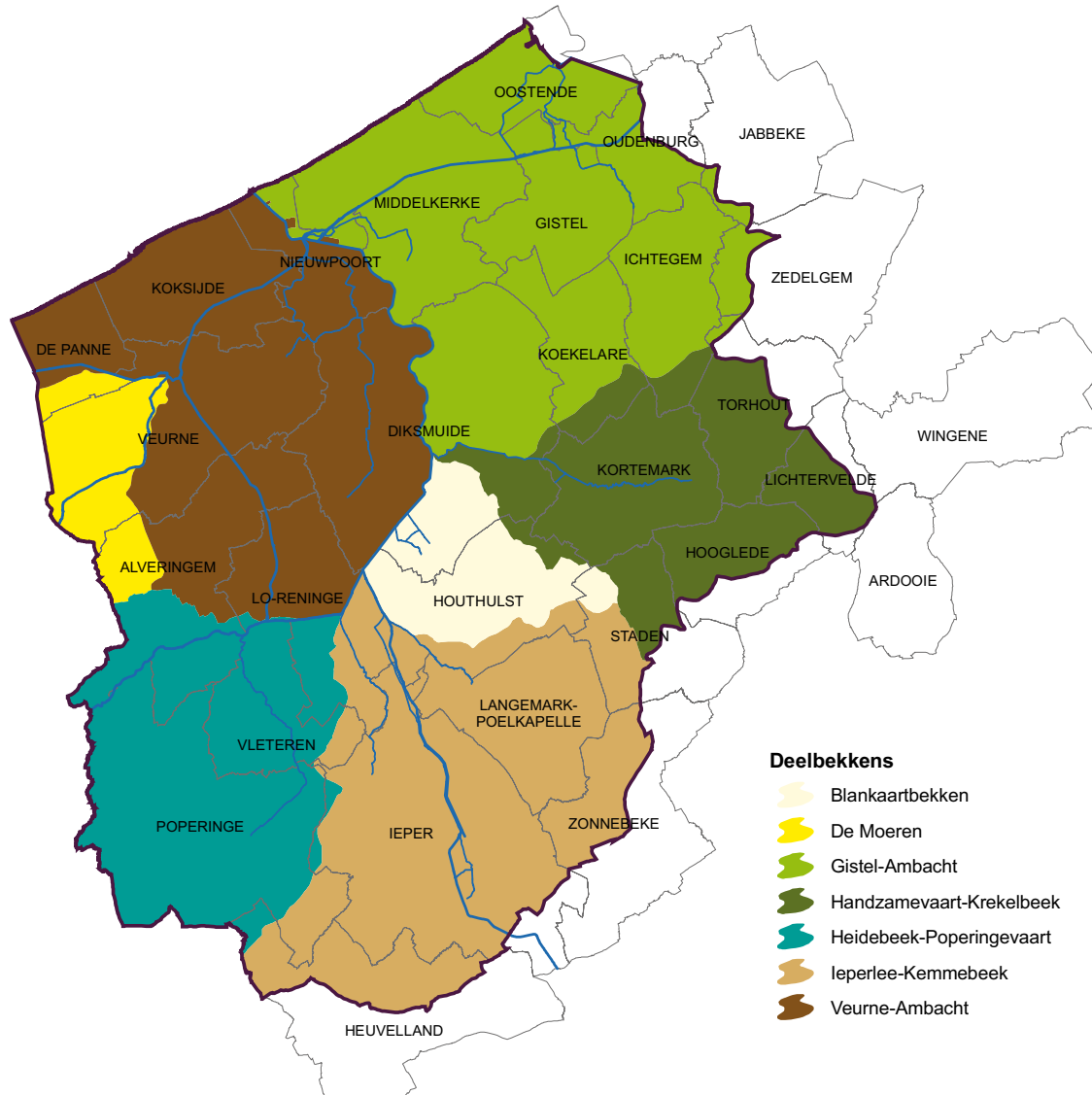
2.1 Kennismaking met het IJzerbekken

Algemene gegevens	
Oppervlakte	1.365 km ² , inclusief de strandzone
Bodem	zandleem-, klei- en zandbodems
Reliëf	overwegend laag en vlak, met enkele hoogten een heuvelrug tussen Watou en Poperinge de Zuid-West-Vlaamse getuigenheuvels: Kemmelberg, Scherpenberg, Rodeberg en Vidaigneberg de West-Vlaamse heuvelrug over Wijtschate, Zandvoorde, Passendale naar Westrozebeke, Klerken en Diksmuide het Wijnendaleplateau
Verstedelijkingsgraad	circa 14 % van de oppervlakte is verstedelijkt verstedelijking is sterk aanwezig in de kustzone en verder in Ieper, Poperinge, Diksmuide, Veurne, Nieuwpoort en Oostende
Open ruimte	circa 80 % van de oppervlakte bestaat uit akkerbouw, gras- en weiland
Oppervlaktewater	
Hoofdwaterloop	IJzer, inclusief de havengeul te Nieuwpoort
Kanalen	Kanaal Plassendale-Nieuwpoort, Kanaal Nieuwpoort-Duinkerke, Kanaal Ieper-IJzer en Lokanaal
Belangrijke zijwaterlopen (Vlaanderen)	Heidebeek, Poperingevaart, Kemmelbeek, Stenensluisvaart, Houtensluisvaart en Handzamevaart
Belangrijke polderwaterlopen	Grote Beverdijkvaart, Koolhofvaart, Het Nieuw Bedelf, Vladslovaart, Kreek van Nieuwendamme, Bergenvaart, Provinciegeleed, Gauwelozeekreek...

Waterschappen

- Veurne-Ambacht
- Gistel-Ambacht
- Zuid-IJzer
- Handzamevaart

Deelbekkens

- Blankaartbekken
- De Moeren
- Gistel-Ambacht
- Handzamevaart-Krekelbeek
- Heidebeek-Poperingevaart
- Ieperlee-Kemmebeek
- Veurne-Ambacht

Waterloopbeheerders

Beheer van de waterwegen/kanalen	Vlaams Gewest: NV Waterwegen en Zeekanaal (W&Z), afdeling Bovenschelde
Beheer van de onbevaarbare waterlopen van eerste categorie	Vlaams Gewest: Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)
Kustbeheer	Vlaams Gewest: Agentschap voor Maritieme Dienstverlening en Kust, afdeling Kust
Beheer van de onbevaarbare waterlopen van tweede categorie buiten de polders	provincie West-Vlaanderen
Beheer van de onbevaarbare waterlopen van derde categorie buiten de polders	Alveringem, De Panne, Diksmuide, Gistel, Heuvelland, Hooglede, Houthulst, Ichtegem, Ieper, Jabbeke, Koekelare, Koksijde, Kortemark, Langemark-Poelkapelle, Lichtervelde, Lo-Reninge, Middelkerke, Nieuwpoort, Oostende, Oudenburg, Poperinge, Staden, Torhout, Veurne, Vleteren, Zedelgem en Zonnebeke
Beheer van de onbevaarbare waterlopen van tweede en derde categorie en niet-geklasseerde waterlopen binnen polders	Groote West-Polder, Keygnaert Polder, Polder Bethoostersche Broeken, Polder De Moeren, Polder Ghistel-Oost-over-de-Waere, Polder Noordwatering Veurne, Polder Vladslo-Ambacht, Sint-Catherina Polder, Snaeskerke Polder, Zandvoordepolder en Zuidijzerpolder

Kwaliteitsbeheer van het oppervlaktewater

VMM	meting, controle en rapportering van de oppervlaktewaterkwaliteit, van de waterbodempkwaliteit en van de vuilvrachten van het geloosde afvalwater
	controle van de bacteriologische kwaliteit van het zwemwater in de zwem- en recreatievijvers
	opmaak van investeringsprogramma's voor de bovengemeentelijke waterzuiveringsinfrastructuur en voor de aanleg of de verbetering van gemeentelijke rioleringen en van kleinschalige zuiveringsinstallaties
	ecologisch en economisch toezicht op de afvalwatersanering, meer bepaald de opmaak van de zoneringsplannen voor de sanering van het afvalwater en het toezicht op de waterdistributiemaatschappijen
Aquafin	ontwerp en bouw van de bovengemeentelijke infrastructuur voor waterzuivering
	exploitatie van rioolwaterzuiveringsinstallaties en bovengemeentelijke rioleringen
Gemeenten	uitbouw en beheer van het gemeentelijk rioleringsstelsel
(Drink)watermaatschappijen	verantwoordelijk voor het zuiveren, opvangen, transporteren en verzamelen van afvalwater (kunnen hiervoor gebruik maken van (boven)gemeentelijke collectoren, rioleringen en waterzuiveringsinfrastructuur (saneringsplicht sinds 2005))

Drinkwatervoorziening

Winning, distributie en transport van het drinkwater

(drink)watermaatschappijen: Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening (VMW), Intercommunale Waterleidingsmaatschappij van Veurne-Ambacht (IWVA), Regie Stedelijke Waterdienst Ieper, Tussengemeentelijke Maatschappij der Vlaanderen voor Watervoorziening (TMVW) en de Intercommunale Maatschappij voor Watervoorziening in Vlaanderen (IMWV)

Grondwater

Belangrijke watervoerende lagen

quartair aquifersysteem, landenaan aquifersysteem, Krijt aquifersysteem, Sokkel, IJdo-paniseliaan-brusseliaan aquifersysteem en Ieperiaan aquifersysteem

Beheer van kwaliteit en kwantiteit

VMM

2.2 Wateroverlast en watertekort in het IJzerbekken voorkomen

Het IJzerbekken, gevoelig voor overstromingen

Overstromingen zijn een natuurlijk verschijnsel. Vooral tijdens de winterperiodes zorgt de verhoogde aanvoer van water er voor dat waterlopen buiten hun oevers treden en hun winterbedding innemen. Het IJzerbekken is van nature extra gevoelig voor overstromingen. Daarbij komt nog de invloed van ingrepen van de mens op het watersysteem. Heel wat valleigebieden in het IJzerbekken zijn immers ingenomen door bebouwing; talloze waterlopen zijn rechtgetrokken en van dijken voorzien. Bovendien is de verharde oppervlakte in het IJzerbekken door de jaren heen fors toegenomen. Bij hevige regenval kan het water dan ook moeilijk de grond in en wordt het te snel afgevoerd, met wateroverlast tot gevolg.

De overstromingen in het IJzerbekken hebben meestal met de IJzer zelf te maken. De IJzer is grotendeels rechtgetrokken en ook bevaarbaar. Het natuurlijke contact tussen de rivier en haar vallei is daardoor grotendeels verloren gegaan. Enkel de IJzerbroeken stroomopwaarts van Diksmuide doen nog dienst als winterbed voor de IJzer. De IJzervallei overstroomt er geregeld, en ook de benedenlopen van de Kemmelbeek, de

Poperingevaart, de Heidebeek..., die in de IJzer uitmonden, treden buiten hun oevers. De Handzamevaart overstroomt waar ze niet of nauwelijks is ingedijkt. Ten slotte worden ook de laagst gelegen gebieden in de polders vaak getroffen door wateroverlast (de Moere van Gistel, de Vlavlakte, de Lo-lege...).

Het antwoord op wateroverlast en verdroging: een drietrapsstrategie

Onze watersystemen zijn uit balans: wateroverlast, maar ook verdroging zijn daarvan de sprekende bewijzen. Beide problemen hebben dezelfde oorzaken en daarom is een geïntegreerde aanpak van wateroverlast en verdroging aangewezen.

Om te voorkomen dat de wateroverlast wordt afgewenteld op de gebieden stroomafwaarts, volgt het waterbeheer een drietrapsstrategie. Die moet een antwoord bieden op de wateroverlast in het IJzerbekken en de strijd tegen verdroging aangaan:

- **Vasthouden.** In de eerste plaats wordt de neerslag zoveel mogelijk ter plaatse vastgehouden.
- **Bergen.** Indien nodig, wordt langs de waterlopen bijkomende ruimte voor water (buffering) voorzien.

- **Afvoeren.** Als zowel vasthouden als bergen ontoereikend is, moet het water op een veilige manier worden afgevoerd naar de waterlopen stroomafwaarts.

Het IJzerbekken watert af naar de zee. De klemtoon ligt hier dan ook, meer dan in andere bekkens, op de afvoer van het water. De kustpolders liggen bij vloed doorgaans lager dan het zeepeil. Men laat het water afvloeien naar zee, wanneer het getij dit toelaat. In de vlakke polders kan het onder bepaalde omstandigheden nodig zijn om noodpompen in te zetten om het water af te voeren.

Water vasthouden is de boodschap

Eén van de oorzaken van de toenemende wateroverlast is de verharde oppervlakte. Om te verhinderen dat het water in een sneltempo de waterloop of de riool bereikt, moet neerslag zoveel mogelijk terug de bodem insijpelen. Deze infiltratie zorgt voor een aanvulling van de grondwatervoorraden en gaat verdroging tegen. Bovendien stroomt de neerslag zo trager af naar de waterlopen. Ook erosie en de toevoer van sediment naar de waterloop nemen af wanneer we het water vasthouden. Daardoor komt er minder sediment in de waterlopen terecht en moet de waterloopbeheerder minder ruimen.

Hoe we in de praktijk 'water vasthouden', hangt af van gebied tot gebied:

- In het IJzerbekken is er veel open ruimte. Hier moet het hemelwater zoveel mogelijk kunnen infiltreren: vertraagd afvoeren staat hier voorop. In de talrijke landbouwgebieden van het IJzerbekken kan dit door bestaande grachten te behouden en te herwaarderen, door aangepaste teelt- en

bewerkingstechnieken (die infiltratie in de hand werken) toe te passen en door bufferstroken en poelen aan te leggen en houtkanten en heggen aan te planten. Sommige bos-, natuur- en groengebieden zijn infiltratiegebieden, andere houden van nature het water vast. Door nieuwe waterrijke gebieden (wetlands) te ontwikkelen, komen er meer mogelijkheden voor waterconserving.

- In gebieden waar grote oppervlakten verhard

zijn – woongebieden, industrieterreinen, wegen, parkings,... – gaan we het hemelwater zoveel mogelijk afkoppelen van de riolering en hergebruiken. Waar de situatie ter plekke en de bodemgesteldheid het toelaten, kunnen oppervlakten doorlaatbaar worden gemaakt. De neerslag kan hier dan terug de bodem in of met andere woorden infiltreren.

Water vasthouden: wat kunt u zelf doen?

'Afkoppelen' is tegenwoordig een veelgehoord woord. Maar wat betekent het eigenlijk? Wanneer het veel regent, krijgen de waterlopen een grote hoeveelheid water te slikken, vaak met overstromingen en wateroverlast tot gevolg. Door dat hemelwater 'af te koppelen' en vast te houden, voorkomen we dat het in sneltreinvaart in de riolering of in de waterloop terechtkomt. Dat kan door het water op te slaan en opnieuw te gebruiken óf door het te laten infiltreren in de bodem. Als er gescheiden riolering in uw straat ligt en als het technisch mogelijk is, bent u verplicht om het regenwater af te koppelen van de riolering.

Wie vandaag bouwt of verbouwt, is verplicht een hemelwaterput aan te leggen. Maar in veel oude huizen is er een ongebruikte regenput. Meestal vraagt het niet veel moeite om zo'n oude put in gebruik te nemen. Ook voor uw portemonnee is dat een goede zaak: door hemelwater te gebruiken bespaart u immers op uw waterfactuur.

Indien de bodem hiervoor geschikt is, kunt u hemelwater dat u niet gebruikt in de grond laten dringen. Kies in dat geval bij de aanleg van uw oprit of terras voor waterdoorlatende grasdallen of grasbetontegels.

Uw gemeente- of stadsbestuur kan u meer info geven over subsidies voor hemelwaterputten, infiltratievoorzieningen en groendaken.

Op zoek naar bijkomende ruimte voor waterberging

Soms zijn er te weinig mogelijkheden om het hemelwater bovenstrooms vast te houden. In dat geval moeten de valleien het overtollige water tijdelijk opvangen. Waterlopen moeten zoveel mogelijk gebruik kunnen maken van hun natuurlijke overstromingsgebieden. We doen er dus goed aan de nog onbebouwde valleigebieden ook in de toekomst bouwvrij te houden. De waterloopbeheerders bekijken de mogelijkheden samen met de verantwoordelijken voor ruimtelijke ordening en andere betrokkenen.

Sommige valleigebieden in het IJzerbekken zijn geschikt om water te bergen, maar overstroomd in de praktijk niet, bijvoorbeeld omdat de oevers te hoog zijn. Ook in deze 'potentiële' waterbergingsgebieden wordt best niet meer gebouwd.

Op heel wat plaatsen nemen bebouwing, industrie en wegen de natuurlijke overstromingsgebieden in. Gerichtte ingrepen, zoals de aanleg van een wachtbekken, kunnen deze verloren ruimte compenseren.

Ook in de waterlopen zelf komt het erop aan het water vast te houden. Dit kan door waterlopen opnieuw te laten meanderen, oevers weer in hun natuurlijke staat te herstellen of door grachten te herwaarderen.

Afvoeren: als de nood het hoogst is

In sommige gevallen hebben vasthouden en bergen onvoldoende effect. Dan moet het water vlot en veilig kunnen worden afgevoerd. Het installeren van pompen, het aanpassen van stuwen, het verbreden van waterlopen met flauwe natuurtechnische taluds, het inschakelen van afleidingskanalen, het uitvoeren en afstemmen van (kruid)ruiming en het lokaal baggeren kunnen hiervoor noodzakelijk zijn. De afvoer van een waterloop wordt ook afgestemd op de andere gebruiksfuncties van de waterloop, zoals scheepvaart, landbouw, natuur, recreatie, enz.

Werken aan een vlotte en veilige waterafvoer

In de lage poldergebieden aan de kust staat de afvoer van het water voorop. We geven hieronder enkele voorbeelden van initiatieven die de waterloopbeheerders nemen om de waterafvoer te verzekeren.

Bij hoogwater op de IJzer wordt het water afgeleid via het Lokanaal. Deze afwatering moet echter één getij op zes worden stopgezet om de afwatering van het kanaal Duinkerke-Nieuwpoort niet in het gedrang te brengen. Er is beslist om in Veurne een noodpomp te installeren, die het water uit het kanaal Duinkerke-Nieuwpoort naar het Lokanaal overpompt. Zo kan het Lokanaal heel de tijd ingeschakeld worden om water uit de IJzer te evacueren. Tegelijk komt Vlaanderen hiermee tegemoet aan de overeenkomst met Frankrijk om het water van het pand Veurne-Duinkerke af te wateren naar Nieuwpoort.

Her en der zijn de oevers van de IJzer er slecht aan toe. Op de IJzer wordt heel wat gevaren en ook de grote schommelingen in het waterpeil hebben de oevers beschadigd. Om verdere afkalving tegen te gaan, zijn de IJzeroevers aan een grondige opknapbeurt toe. Het risico op zomerse overstromingen zal daardoor ook heel wat kleiner worden.

Op de Martjesvaart en het Provinciegeleed komen er zandvangen. Deze hebben als doel om stroomafwaarts aanslibbingen te voorkomen.

Om de kans op wateroverlast te verkleinen in het poldergebied dat aan het Kanaal Plassendale-Nieuwpoort grenst, zijn enkele sifons onder dit kanaal aan vernieuwing toe. Het gaat om twee sifons in Leffinge, één in Oudenburg en één in Slijpe.

In Oostende neemt de bebouwing en de verharde oppervlakte hand over hand toe. Er zijn pompen nodig op het Zandvoordegeleed in Gistel om het afstromende water van dit gebied naar het Kanaal Plassendale-Nieuwpoort te pompen.

In het stadspark van Poperinge is de linkeroever van de Poperingevaart in zeer slechte staat. De laatste jaren had het park daardoor geregeld te maken met wateroverlast. De oever wordt hersteld, tegelijk met de rioleringswerken in de stad Poperinge.

Peilbeheer in de kustpolders: een kwestie van wikken en wegen

De kustpolders maken een groot deel van het IJzerbekken uit. Dit vlakke gebied ligt bij vloed doorgaans lager dan het zeepeil. Het beheersen van de waterstand is in deze streek dan ook geen sinecure. Het overtollige water laat men uit de polders afvloeien naar zee. De sluizen kunnen maar open gezet worden wanneer het getij dit toelaat, slechts enkele uren per dag dus.

Om niets aan het toeval over te laten, werken de waterloopbeheerders met vast ingestelde peilen. Tijdens de winter worden de peilen laag gehouden om problemen met wateroverlast te voorkomen. Ook de landbouwers zijn hier tevreden mee: droge gronden zijn in het voorjaar immers vroeger bewerkbaar. Anderzijds herbergt het poldergebied ook waardevolle natuur, die Europees beschermd wordt. Watervogels, vissen en bepaalde plantensoorten hebben drassige gronden en water nodig om te overleven.

Deze uiteenlopende belangen kunnen maar verzoend worden, wanneer de waterpeilen actief beheerd worden. De polderbesturen werken tegenwoordig met kleinere peilgebieden en stemmen het waterpeil af op het plaatselijke grondgebruik. Om de complexe waterhuishouding in goede banen te leiden, beschikken de polderbesturen over een netwerk van stuwen, sluizen en pompen. Met de moderne technieken is het ook mogelijk om de buffercapaciteit in de waterlopen efficiënter en nauwkeuriger te benutten.

Waterkering en peilverhoging in het Blankaartbekken

In maart 2001 tekenden de voornaamste actoren van het Blankaartbekken (gemeentebesturen, polderbestuur, Natuurpunt, Provinciebestuur, Vlaams Gewest...) een raamkoord voor het waterbeheer in het bekken. Het 'Raamkoord waterbeheer Blankaartbekken' legt de grote principes vast voor het waterbeheer in het Blankaartbekken. De veiligheid van de bewoners wordt gegarandeerd door een dijk en een wegverhoging. De capaciteit van de pompen wordt verhoogd. De overheid koopt de laagst gelegen gronden aan. De waardevolle natuur in het Blankaartbekken wordt bedreigd door verdroging. Daarom wordt het waterpeil verhoogd en het gebied hydrologisch geïsoleerd. Er worden ook maatregelen genomen om de vismigratie te bevorderen. De landbouwers krijgen een vergoeding voor het verlies aan inkomsten.

Afspraken rond waterpeil in Lampernisse

De komgronden van Lampernisse zijn beschermd gebied. Sinds de winter van 2004-2005 gelden hier nieuwe afspraken voor de waterpeilen. Deze afspraken tussen de polderbesturen en het ruilverkavelingscomité kaderen in het landinrichtingsproject 'Kom van Lampernisse'. Stuwen en gronddammen houden het waterpeil in de winter op 2m10. De natuur zal zich hierdoor beter kunnen ontwikkelen. Landbouwers met opbrengstverlies ontvangen een vergoeding van de Vlaamse overheid. Dit project wordt de eerste tien jaar opgevolgd en achteraf waar nodig bijgestuurd.

Dijken: soms een noodzaak

De overstromingen van juli 2005 hebben nogmaals aangetoond dat de waterhuishouding in het IJzerbekken kwetsbaar is. De waterloopbeheerders nemen daarom bijkomende maatregelen om het water plaatselijk in te dijken.

De dijk langs de Gauwelozeekreek wordt vernieuwd om wateroverlast in de wijk Konterdam te Oostende te vermijden. Op de Poperingevaart in Vleteren komen er dijken om enkele huizen en hoeven tegen wateroverlast te beschermen.

Het talud van de rechteroever van de IJzer in Schoorbakke krijgt een opknapbeurt.

De dijk op de Krekebeek aan de samenvloeiing van Spanjaardbeek en Kasteelbeek in Kortemark wordt verhoogd.

Operationeel Bekkenmodel IJzer: niet alle risico's zijn te vermijden

Soms is het technisch en maatschappelijk-economisch onmogelijk om woningen en bebouwde zones te beschermen tegen wateroverlast. Om in dergelijke situaties schade te vermijden, werkt de VMM aan een computermodel.

Dit model – het Operationeel Bekkenmodel voor de IJzer – moet op termijn toelaten overstromingen in het IJzerbekken te voorspellen. Op basis van waterstanden en weersvoorspellingen berekent het model of er overstromingen dreigen en welke wijken, straten en huizen met wateroverlast te kampen krijgen. Met deze informatie kunnen de hulpdiensten preventief optreden en bewoners tijdig verwittigen.

Zachte maatregelen om de zee te weren

De polders zijn van nature zeer gevoelig voor overstromingen vanuit de zee. Bij de Sint-Elisabethvloed van 19 november 1404 werden niet minder dan 3.000 ha met zeewater overspoeld. De allerlaatste belangrijke overstroming vanuit de zee dateert van 1 februari 1953. Zonder zeewering zou een doorbaak van de zee ook nu nog leiden tot overstromingen tot 15 km landinwaarts.

Voor Vlaanderen werd bepaald dat de kust moet beschermd zijn tegen een heel hevige storm, die maar eens in de 1.000 jaar voorkomt. Dat is een minimum, want met de opwarming van het klimaat moeten we nog voorbereid zijn op een mogelijke stijging van de zeespiegel.

Vroeger werden vooral 'harde' maatregelen genomen om de kust te beschermen: dijken en strandhoofden, de zogenaamde golfbrekers. Vandaag weten we dat 'zachte' ingrepen beter zijn: die spelen immers in op de natuurlijke zeewering van het strand en de duinen. Door het strand te profileren of op te hogen, wordt de natuurlijke weerstand tegen de golven verbeterd. Aanplantingen met helmgras en rijshout verstevigen de duinen en zorgen dat de wind er minder vat op heeft.

Een totaalplan voor Oostende

In Oostende staat voorop dat de stad beschermd wordt tegen een 1.000-jarige storm. Maar dat is niet de enige bekommernis. Men wil ook de haven van Oostende economisch leefbaar houden door ze toegankelijk te maken voor schepen tot 200 meter. En ook de natuur en de recreatie verdienen aandacht. De bescherming van Oostende wordt dan ook integraal aangepakt.

Om het centrum van Oostende te beschermen, wordt het strand opgespoten. Een belangrijk onderdeel van het project is de bouw van een beschermingsdam. Op de dam komt er een fraaie passerelle. Wandelaars kunnen hier de gezonde zeelucht opsnuiven en volop genieten van een prachtig uitzicht over de Noordzee.

Aan het oostelijke strand komt er ook een beschermingsdam. Deze zal op een natuurvriendelijke manier worden ingericht, met een natuurlijke overgang die aansluit op het natuurgebied aan het Fort Napoleon. Op de dam komt er een wandelpad. Platforms voor vissers en voorzieningen voor surfers en zeilers maken het genieten hier compleet.

En de stad moet ook beschermd worden tegen overstromingen via de haven. In 1953 werden in de haven stormmuren gebouwd en werden ook de kaaien verhoogd. Langs het ganse traject van de voorhaven zijn nog bijkomende maatregelen nodig.

2.3 Water voor de mens in het IJzerbekken

Water heeft vele functies

Water vervult uiteenlopende functies in onze maatschappij. Het is onmisbaar als hulpbron voor industrie en landbouw en als grondstof voor de productie van drinkwater. Water heeft een belangrijke recreatieve en cultureel-historische waarde en is een duurzaam transportmiddel. Ook voor natuur en landschap is water van grote betekenis.

We willen in het IJzerbekken aandacht geven aan al deze functies en kiezen daarbij zoveel mogelijk voor het laten samengaan van functies, zonder de draagkracht van het watersysteem uit het oog te verliezen. We moeten dus zorg dragen voor het watersysteem en erover waken dat het niet overbelast raakt.

Scheepvaart in het IJzerbekken zoveel mogelijk behouden

De scheepvaart is een duurzame transportwijze. Dat is één van de redenen waarom de Vlaamse overheid de binnenvaart wil stimuleren.

De kanalen Plassendale-Nieuwpoort en Nieuwpoort-Duinkerke zijn kleinere waterwegen. Toch hebben ze heel wat potentieel in dit gebied, dat niet door grote waterwegen bediend wordt. In de nabijheid van de kanalen is er heel wat bedrijvigheid. Er zijn tal van aanlegplaatsen waar bulk en zwaar stukgoed kan geladen en gelost worden. De kanalen zijn ook geschikt voor de doorvaart van schepen naar Frankrijk. Ze bieden een alternatieve, en kortere vaarroute voor kleinere schepen die via de Leie of de Bovenschelde naar Duinkerke varen.

Een voorwaarde om deze functies te kunnen blijven vervullen, is dat de kanalen Plassendale-Nieuwpoort en Nieuwpoort-Duinkerke bevaarbaar blijven voor schepen tot 350 ton. Enkele ingrepen zijn hiervoor nodig. Ook moet de bediening van de stuwsluizen en de bruggen gemoderniseerd worden. Een ruime en vlotte dienstverlening en aangepaste bedienings-tijden zijn ook belangrijk om nieuwe trafieken aan te trekken.

Duurzaam toerisme en recreatie alle kansen geven

De aanwezigheid van water is een belangrijke aantrekkingspool voor water- en oevergebonden recreatie en toerisme in het IJzerbekken. Niet enkel de inwoners van het bekken genieten van deze troef, verschillende plaatsen zijn een echte trekpleister voor dagjesmensen en toeristen.

Recreatie en toerisme hebben echter steeds een zekere impact op het water. Zachte recreatie willen we alle kansen geven, zonder de natuur en het landschap te veel te verstoren. Snelvaart, jetski en andere vormen van harde recreatie zijn in het hele IJzerbekken verboden.

Recreatie ja, natuurschade nee

De kuststreek en het hinterland trekken jaarlijks duizenden toeristen. Nog meer dan elders, hebben toerisme en recreatie hier een impact op het water en de natuur. Vervuilde waterlopen, opgeschrikte water- en broedvogels, vertrappelde planten: de natuur kan een fikse deuk krijgen op plaatsen waar er veel aan recreatie wordt gedaan.

Op sommige plekken is recreatie op of langs het water niet te verzoenen met andere functies, zoals natuur. Recreatie is op deze plaatsen niet mogelijk, of enkel onder bepaalde voorwaarden.

Niet alleen de waterloopbeheerders, maar ook de toeristische sector en andere betrokkenen hebben hierin een verantwoordelijkheid. De impact van de recreatie op de waterlopen en hun valleien zou ieders bezorgdheid moeten zijn. Voldoende diep water, een degelijke infrastructuur voor recreatie, een vlotte dienstverlening aan de stuwen en bruggen...: al deze maatregelen moeten voldoende rekening houden met wat het watersysteem aankan. Een positieve samenwerking tussen de waterloopbeheerders en de toeristische sector is onmisbaar.

Genieten aan het water

In het IJzerbekken investeren de waterbeheerders en hun partners in goede wandelwegen en fietspaden. Vaak zijn er wel paden aanwezig, maar in slechte staat. Deze paden krijgen een opknapbeurt. Op andere plaatsen komen er volledig nieuwe routes. Door de paden te herwaarderen en te voorzien van wegwijzers en informatiepanelen, wordt het water in het IJzerbekken een stukje dichterbij de mens gebracht.

Ook de pleziervaart en de hengelsport mogen op aandacht rekenen. Het Kanaal Ieper-IJzer wordt gebaggerd en aan de sluizen komen er aanlegplaatsen of een wachtsteiger. Ook op de IJzer in Veurne komt er een aanmeersteiger. Op het Kanaal Ieper-IJzer in Steenstraete en op de IJzer in Diksmuide komen er aangepaste hellingen waarlangs bootvissers gemakkelijk te water kunnen gaan. In Nieuwpoort wordt speciaal aan de hengelaars gedacht, met aangepaste faciliteiten op de Koolhofput en het spaarbekken.

Het erfgoed aan het water in ere herstellen

De mens heeft ook in verleden steeds de nabijheid van het water opgezocht. Onze rivieren en beken weerspiegelen dan ook een belangrijk deel van onze geschiedenis. Watermolens, windmolens om water te verpompen, sluizen en rabotten, maar ook de kanalen en waterlopen zelf ademen een stuk cultuurgeschiedenis uit. De waterloopbeheerders besteden de nodige zorg aan deze historische pareltjes.

In de stad wordt het water zichtbaar gemaakt en zo dichterbij de bewoners en bezoekers gebracht. Zo kreeg de Handzamevaart in Diksmuide de afgelopen jaren een opknapbeurt. Water in de stad is ook belangrijk als natuurverbinding tussen de stad en haar omgeving. Om het water in de stad een hoofdrol te geven, is de waterkwaliteit natuurlijk een eerste voorwaarde.

Zorg dragen voor het erfgoed aan het water

Het landinrichtingsproject 'De Westhoek' van de Vlaamse Landmaatschappij heeft volop oog voor het cultuurhistorisch erfgoed in de streek en in het bijzonder voor het erfgoed aan het water. In de Westhoek zijn er heel wat waardevolle sites: de Houtemsluis met het Hof van de Drinkhamsite en het gehucht Zwaantje op de Bergenvaart, de poldermolens van St.-Gustaaf en St.-Karel met het vroegere pompstation op de Ringslot, de omgeving van het Sas van Dierendonck aan het kanaal Duinkerke-Nieuwpoort, de omgeving van het Fort van Nieuwendamme, het gehucht Fintele bij de aansluiting van het Lokanaal op de IJzer, de omgeving van het gehucht Elzendamme met de brug over de Oude IJzer en de Eversamabdijsite, de omgeving van het Fort De Knocke bij de samenvloeiing van kanaal Ieper-IJzer met de IJzer...

De Houtemsluis wordt gerenoveerd en het boogbrugje waar de Vlavaart en de Grote Beverdijkvaart samenvloeien wordt in ere hersteld. Ook het brugje op de Houtensluisvaart te Woumen, stroomopwaarts van de Noordbroekstraat wordt opgeknapt.

2.4 Naar een betere waterkwaliteit in het IJzerbekken

De kwaliteit van het oppervlaktewater in het IJzerbekken ging er de afgelopen jaren gestaag op vooruit. Toch blijft het verder verbeteren van de waterkwaliteit een punt van aandacht. Iets minder dan 70 % van de meetplaatsen voldoet nog niet aan de basiswaterkwaliteitsnorm (voor biologische kwaliteit). In sommige waterlopen of trajecten is de waterkwaliteit zelfs zorgwekkend. De zijwaterlopen van de IJzer hebben bijna allemaal een onvoldoende waterkwaliteit. Ook de waterbodems, de grondwaterkwaliteit en de structuur van de waterlopen delen in het leed.

Verontreiniging voorkomen

Puntlozingen terugdringen

Waterverontreiniging moet in de eerste plaats zo veel mogelijk voorkomen worden aan de bron. Milieuvergunningen en handhaving zijn hierbij belangrijke instrumenten. Met behulp van modellen, die rekening houden met de milieukwaliteitsdoelstellingen en de draagkracht van de waterloop, bepalen de waterbeheerders welke lozingen van rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) of bedrijven toegestaan zijn.

Schadelijke stoffen weren

Niet alleen afvalwater schaadt de kwaliteit van onze beken. Heel wat verborgen – we zeggen ook 'diffuse' – verontreiniging komt rechtstreeks of via de regen in het water terecht: chemische bestrijdingsmiddelen, meststoffen, zink van dakgoten, slijtagedeeltjes van autobanden... Ook afspoelende bodemdeeltjes voeren schadelijke stoffen mee naar de waterloop.

Veel van deze stoffen zijn schadelijk voor de organismen in en rond het water, en voor de mens zijn ze evenmin zonder gevaar. Gemeenten, provincies en andere overheden bouwen daarom het gebruik van bestrijdingsmiddelen fors af. Ze passen bij het onderhoud van het openbaar groen meer en meer milieuvriendelijke bestrijdingsmethoden toe. Ook de huisgezinnen en de landbouwsector worden gestimuleerd om waar mogelijk alternatieve bestrijding toe te passen en op een milieuverantwoorde manier te bemesten.

Door te voorkomen dat deze stoffen in het water terechtkomen, houden we niet alleen het water, maar ook de waterbodems schoon. En dat betekent dan weer minder ruim- en baggerwerk voor de waterbeheerders.

Het afvalwater verder en efficiënt zuiveren

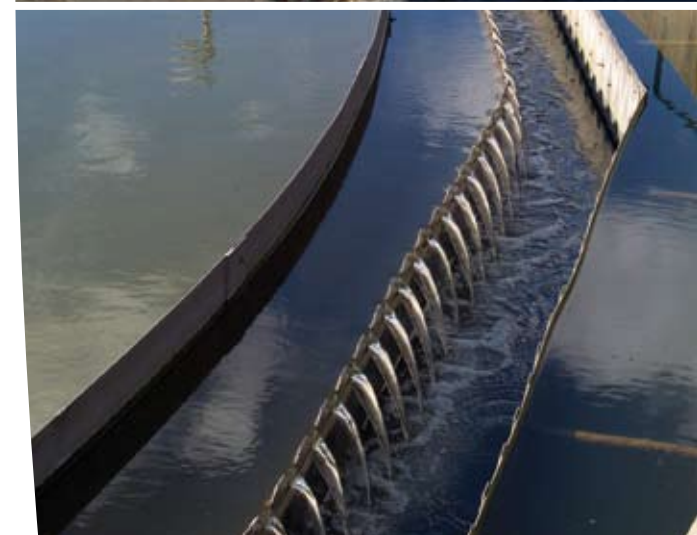
Grote rioleringswerken gooien het leven in onze steden en gemeenten vaak danig overhoop. Ook in het IJzerbekken bouwen de gemeenten en het Vlaamse Gewest verder aan hun rioleringen. En ook de drinkwatermaatschappijen zijn betrokken partij. De gemeenten hebben sinds 1 januari 2005 immers de mogelijkheid om de praktische uitvoering van hun rioleringsbeleid aan hen over te dragen.

Het einde is nog niet in zicht. Om al het afvalwater uit de beken te halen moeten we nog heel wat rioleringen, collectoren en waterzuiveringsinstallaties aanleggen. Ook heel wat bestaande woningen moeten hun afvalwater nog aansluiten op de riolering en hun hemelwater van de riolering afkoppelen.

De VMM, Aquafin en de gemeenten maken per gemeente een zoneringsplan op. Dit is een kaart die voor elke nog niet aangesloten wijk, straat of woning vastlegt of het afvalwater via de riol zal worden afgevoerd, dan wel behandeld wordt in een afzonderlijke behandelingsinstallatie aan de woning zelf. Op basis van het zoneringsplan zal een uitvoeringsplan worden opgemaakt. Dit duidt aan hoe en wanneer de riolering zal worden aangelegd en op welke manier het rioolwater zal gezuiverd worden: in een gezamenlijke,

grote installatie voor rioolwaterzuivering (RWZI), in een kleinschalige waterzuivering (KWZI) in de gemeente of in een afzonderlijke behandelingsinstallatie aan de woning zelf (IBA).

Ook een goed onderhoud en beheer van de riolen en het afkoppelen van hemelwater van de rioleringen is van groot belang. Het water van beken, grachten, verharde oppervlakten (zoals straten en parkings) en daken koppelen we telkens zoveel mogelijk af van de riool: het heeft immers geen zin om proper water naar de waterzuiveringsinstallatie af te voeren. Meer nog: het maakt dat de zuiveringsinstallaties minder goed functioneren.

Rioleringswerken troef!

In het IJzerbekken moet Aquafin nog twee RWZI's bouwen: in Vlamertinge en in Koekelare.

De RWZI Vlamertinge zal het afvalwater van 4.500 inwoners van Vlamertinge en Dikkebus zuiveren. De collectoren zijn al aangelegd, maar voor de RWZI moest nog een bestemmingswijziging uitgevoerd worden. Het gezuiverde afvalwater zal geloosd worden op de Vuilebeek.

De RWZI Koekelare komt aan de Moerestraat en zal het afvalwater van Koekelare zuiveren (5.400 inwoners). Het gezuiverde afvalwater gaat naar de Donkbeek. Ook voor deze RWZI moest een bestemmingswijziging doorgevoerd worden. Het collecteringsstelsel moet in Koekelare nog verder uitgebouwd worden.

Ook op andere plaatsen is er nog werk aan de winkel. Aquafin moet nog delen van Werken en Zarren aansluiten op de riolering om de sanering van de Handzamevallei te voltooien. Aan de huidige lozingspunten in de Esenstraat en de Werkenstraat komt telkens een pompstation. Om de impact op de Handzamevallei te beperken, worden de persleidingen aangelegd met een ondergrondse boring. Er wordt een aansluiting voorzien met het bestaande collectorenstelsel dat via Handzame en Kortemark aangesloten is op de RWZI van Kortemark. Dit project zal ongeveer 900 inwoners bijkomend aansluiten. Eens het rioleringsstelsel in Werken en Zarren is afgewerkt, kan dit oplopen tot ongeveer 3.000 inwoners.

Riolering hand in hand met waterbeheersing

In de zomer ligt de oorzaak van wateroverlast vaak bij korte, intense buien. Een overbelasting van het de riolering is dan de boosdoener. Hemelwater kan dus het best zo veel mogelijk uit de riolen worden gehouden. De gemeente Lichtervelde, de provincie West-Vlaanderen en Aquafin hebben tussen 2002 en 2003 de waterbeheersing in de regio Lichtervelde-Torhout integraal aangepakt. Hemelwater en afvalwater stroomden in Lichtervelde nog samen door de riolen in het centrum. Bij hevige regenval veroorzaakte dat telkens wateroverlast. Er werd een vijzelgemaal geïnstalleerd om de Huweinsbeek van het rioolstelsel af te koppelen en naar de Hazelbeek te leiden. Belangrijk was dat de wateroverlast van het centrum van Lichtervelde niet werd verplaatst naar de Hazelbeek en zo naar het centrum van Kortemark. De Hazelbeek werd daarom over 600 meter verbreed. Om de kernen van Sint-Henricus en Kortemark te beschermen, werd een extra bufferbekken uitgegraven.

KWZI's in opmars

Het IJzerbekken telt vele dorpjes en kernen, die vaak ver van elkaar liggen. Afvalwater plaatselijk zuiveren in een kleinschalige waterzuivering, is in deze regio een goede oplossing.

In het IJzerbekken zijn er al verschillende KWZI's, maar voor de komende jaren staan er nog heel wat op het programma. Zowel in Beauvoorde, Westouter, Proven, Lovie, Kemmel, Wijtschate en Noordschote als in Moere (Gistel), Reningelst, Slijpe, Avekapelle, Steenkerke (Veurne), Stavele, Wijnendale (Torhout) en Bikschote komen er KWZI's.

Afkoppelingsprojecten krijgen voorrang

Ook de bestaande infrastructuur voor riolering en waterzuivering wordt verbeterd. Zo kampen bijna alle RWZI's in het IJzerbekken met grote hoeveelheden verdund afvalwater. De VMM heeft al vele pijnpunten, de zogenaamde parasitaire debieten, blootgelegd. Het is vooral de taak van de gemeenten om zoveel mogelijk oppervlaktewater en hemelwater af te koppelen van niet-gescheiden rioleringen. Via een aantal projecten moet de aanvoer van verdund rioolwater opgelost worden.

De riolering van de Brugseweg in St.-Juliaan (Langemark-Poelkapelle) is via de bestaande collectoren aangesloten op de RWZI Langemark. Maar in deze riolering komt er nog heel wat oppervlaktewater. Het is de bedoeling dit af te koppelen van de riool en aan te sluiten op de Steenbeek.

Ook in Ichtegem staan er afkoppelingsprojecten op stapel. Zo wordt hier de Vossebeek afgekoppeld van de riolering en tegelijk gesaneerd via een collector in de Moerdijkstraat. Nog in Ichtegem zijn op de Aquafin-collector in Eernegem heel wat drainages aangesloten. Ook een restant van de Akkerbeek komt hierin terecht. De bestaande collector blijft behouden voor de afvoer van het hemelwater. Er komt een nieuwe kleinere collector voor het rioolwater. Door deze werken zal de gemeente bij de verdere uitbouw van haar rioleringen onmiddellijk het hemelwater kunnen afkoppelen.

Een betere waterkwaliteit: wat kunt u zelf doen?

Schone beken en zuiver water zijn ook uw zaak: met tal van (kleine) ingrepen kunt u zelf een duit in het zakje doen!

- Het afvalwater van uw woning moet zijn aangesloten op de riool in uw straat. Lozingen via de tuin naar de beek zijn verboden! Zorg er ook voor dat u op de juiste manier bent aangesloten: op de riool en niet op de hemelwaterleiding.
- Grijp niet voor elke plaag of toepassing naar een chemisch middel. Doseer correct en probeer eens een milieuvriendelijke of natuurlijke variant uit. In het totaalplaatje scheelt dat een pak. Op www.zonderisgezonder.be staan heel wat milieuvriendelijke tips om onkruiden en plagen te bestrijden.
- Ook als landbouwer of wanneer u aan het water woont, kunt u onze waterlopen mee beschermen tegen verontreiniging van buitenaf. Door bufferstroken aan te leggen langs de beek verhindert u dat bestrijdingsmiddelen, meststoffen en sediment naar de beek spoelen. Groene stroken langs het water ogen bovendien fraai en trekken bijzondere planten en dieren aan.

Ook grondwater roept om bescherming

Grondwater is minder zichtbaar dan rivieren en beken en wordt daarom soms over het hoofd gezien in de strijd tegen vervuiling. Ten onrechte, want als onmisbaar deel van onze watervoorraad heeft het grondwater onze bescherming tegen verontreiniging meer dan nodig.

Via insijpeling van verontreinigd water, komen vervuilende stoffen in het ondiepe grondwater terecht. Maar ook de diepere watervoerende lagen kampen met kwaliteitsproblemen.

Waterboderverontreiniging aanpak- ken en dichtslibben van waterlopen voorkomen

Op sommige plaatsen in het IJzerbekken vormt bodemerosie een zwaar probleem. Dat is bijvoorbeeld het geval in de West-Vlaamse heuvelzone en de Midden-West-Vlaamse heuvelrug. Erosie berokkent niet enkel schade aan de landbouw, ook voor de waterlopen is het geen goede zaak. Die vertroebelen en lopen kans dicht te slibben, wat plaatselijk voor wateroverlast kan zorgen. Grasbufferstroken zijn een eenvoudig, maar werkzaam hulpmiddel om afstromend water, sediment en modder tegen te houden. Stroken gras worden op de akker ingezaaid en vormen daar

een barrière voor water en modder. Ook een aangepaste bodembewerking, directe inzaai of de aanleg van dammetjes, soms in combinatie met een erosiepoel, zijn geschikte erosiebestrijdingstechnieken.

Tal van gemeenten in het IJzerbekken hebben een erosiebestrijdingsplan of werken hieraan. Samen met de betrokken landbouwer wordt overlegd wat de mogelijke maatregelen zijn die hij kan nemen. De landbouwer kan hiervoor een beheerovereenkomst afsluiten met de Vlaamse Landmaatschappij. In ruil voor deze maatregel(en) ontvangt hij een jaarlijkse vergoeding. Op die manier kan hij zelf gericht meewerken aan het landschap, de natuur en het waterbeheer in de buurt van zijn bedrijf.

Op bepaalde plaatsen in het IJzerbekken is de waterbodem ook zwaar verontreinigd, onder meer met zware metalen. Waar het noodzakelijk is, gaan de waterbeheerders deze vervuilde waterbodems saneren. De meest dringende saneringen worden eerst aangepakt. Een waterbodemsanering is echter pas aan de orde wanneer stroomopwaarts geen afvalwater meer in de waterloop terecht komt: anders is het immers dweilen met de kraan open.

Werken aan de ecologische kwaliteit

Structuurherstel: drie keer winnen

In het verleden werd de vrije loop van de waterlopen in

Heuvelland: moet er nog modder zijn?

De bodemerrosie en modderoverlast scheren in de gemeente Heuvelland hoge toppen. Uit studies blijkt dat ongeveer 15 % van de totale oppervlakte kampt met een verlies aan grond door erosie. De vruchtbare leem- en zandleembodem verdwijnen in deze gemeente in hoog tempo.

In opdracht van de provincie West-Vlaanderen werden de knelpunten voor Heuvelland in kaart gebracht. Er werd ook een plan uitgetekend met maatregelen om erosie en modderoverlast te bestrijden.

het IJzerbekken aanzienlijk beknot. Door het rechte trekken van de waterlopen en het plaatsen van harde oeververstevingen, inbuizingen en stuwen, hebben veel van onze waterlopen hun ruimte en hun veerkracht helemaal verloren. En ook de natuur in en rond de waterlopen heeft het moeten bekopen. Door de waterlopen in het IJzerbekken hun oorspronkelijk karakter voor een stuk terug te geven, willen de waterloopbeheerders hierin verandering brengen.

Elke waterloop heeft van nature een zelfreinigend vermogen. Dit zelfreinigend vermogen kunnen we versterken door de waterloop te laten hermeanderen, overvelingen open te breken, groene oeverstroken te voorzien en het contact tussen de beek en haar oevers en vallei te herstellen. Ook de omgeving van de waterlopen kan worden verfraaid met poelen, hagen, houtkanten, struiken en bomen. Bijvoorbeeld langs de Poperingevaart worden er brede oeverstroken aangelegd.

Door de waterlopen hun natuurlijke karakter terug te geven, winnen we driemaal. Het zelfreinigend vermogen van de waterloop versterkt, de natuur leeft op én het water krijgt terug meer ruimte. Werken aan de ecologische kwaliteit gaat dus hand in hand met een duurzame aanpak van wateroverlast.

Ademruimte voor Moerdijkvaart in Gistel en Koolhofvaart in Nieuwpoort

De Moerdijkvaart (ook gekend als de Waerevaart) wordt op een natuurvriendelijke manier ingericht. Over zo'n anderhalve kilometer komt er een plasberm. Dit is een lager gedeelte van de oever, waar het water geleidelijk over stroomt. Er komt een strook van tien meter langs de waterloop tussen de Vaartstraat en de uitstroom in het kanaal Plassendale-Nieuwpoort. De waterloopbeheerders hopen hiermee de afkalving van de oevers van de Moerdijkvaart tegen te gaan. Op de gronden naast de vaart gaat daardoor heel wat land verloren door erosie.

Ook de Koolhofvaart wordt in een nieuw kleedje gestoken, tussen de E40 en de Koolhofput. Er komen brede taluds die tegen een stootje kunnen en dus geen last krijgen van erosie.

Vissen de vrijheid geven

Vissen bewegen van de ene leefruimte naar de andere om zich te voeden, zich voort te planten of om de winter door te brengen: we spreken van vismigratie. Op onze waterlopen zijn er echter heel wat hindernissen voor vismigratie, zoals stuwen, watermolens en bodemvallen.

De vismigratieknelpunten op onze waterlopen moeten tegen 2010 weggewerkt zijn, zo stelt het decreet integraal waterbeleid.

En infrastructuurwerken mogen niet voor nieuwe knelpunten zorgen.

Vismigratiekelpunten voor de bij

De waterloopbeheerders in het IJzerbekken leveren heel wat inspanningen om komaf te maken met de vismigratiekelpunten.

De bestaande stuw op de Kimmelbeek in Zuidschote vormt een vismigratiekelpunt dat moet weggewerkt worden. Een vistrap kan hier een afdoende oplossing bieden.

Vismigratie maakt ook een belangrijk onderdeel uit van het project in het Blankaartbekken. Als er nieuwe pompen of schuiven worden geplaatst, moeten de vissen in elk geval kunnen passeren. Ook de verbinding tussen de IJzer en het Blankaartgebied wordt aangepast voor vissen.

Paaigrachten op de IJzer

Vissen hebben ook geschikte plekken nodig om te paaieren. De waterloopbeheerders helpen de vissen een handje door paaiplaatsen aan te leggen. De Zuidijzerpolder heeft het afgelopen jaar twee paaigrachten aangelegd: één in Alveringem en één in Elzendamme (Vleteren).

In de bres voor de biodiversiteit

De natuur is er in heel Vlaanderen, en ook in het IJzerbekken, de laatste decennia niet op vooruitgegaan. Bepaalde planten- en diersoorten en hun leefomgeving vragen extra aandacht, omdat ze sterk in aantal verminderen of zelfs met uitsterven bedreigd zijn. Om zeldzame vissoorten en internationaal belangrijke dier- en plantensoorten in en aan het water te behouden, wordt voor het IJzerbekken een programma uitgewerkt met gerichte maatregelen. Vanzelfsprekend is een goede waterkwaliteit één van de basisvereisten.

Meer en meer treffen we in onze streken uitheemse planten aan. Geen goede zaak voor onze natuur, want het succes van deze soorten gaat vaak ten koste van inheemse planten. De waterbeheerders slaan de handen in elkaar om vreemde planten uit de beken te verwijderen. Zo geven we de inheemse waterplanten weer alle kansen om te groeien.

Natuurrichtplan Hoppeland van Poperinge en de zuidelijke IJzervlakte: ook de waterbeheerders werken mee

Het Vlaamse Gewest werkt aan een natuurrichtplan dat aandacht heeft voor de natte natuur en de waterlopen op het grondgebied van Poperinge, Ieper en Vleteren. Dit gebied is voor een groot deel Europees beschermd. Er bevinden zich waardevolle waterlopen zoals de Heidebeek, de Poperingevaart en de Kimmelbeek.

Het natuurrichtplan zal aangeven welke richting de natuurbeheerders met deze gebieden uit willen en welke maatregelen en acties daarvoor nodig zijn. De waterloopbeheerders van het IJzerbekken engageren zich om de watergebonden acties mee uit te voeren.

Meer natuur aan de waterlopen: wat kunt u zelf doen?

- U kunt ook zelf een steentje bijdragen om de waterlopen een natuurlijkere structuur en meer ruimte te geven. Zo bent u verplicht een strook van vijf meter langs de waterloop vrij te houden. Deze strook hebben de waterbeheerders nodig om de beken te kunnen onderhouden. Hou deze zone dus vrij van hoge afstralingen, houtstapels, tuinhuisjes... en plant hier geen struiken of bomen zonder toelating.
- Ook afval in beken is een oud zeer en kan bijdragen tot overstromingen. Sluikstorten (van groenafval, puin,...) is dan ook absoluut verboden.
- Hebt u als landbouwer gronden aan het water, dan kunt u de natuur een handje toesteken door bufferstroken aan te leggen. U kunt hiervoor een beheerovereenkomst sluiten met de Vlaamse Landmaatschappij. Meer informatie is terug te vinden op www.ehorizon.be.
- Meld uitheemse planten in de beek onmiddellijk aan de waterbeheerders. U kunt hiervoor terecht bij het provinciebestuur, bij de gemeente of bij het bestuur van de polder of de watering. Er bestaat een brochure die u kan helpen om de meest risicovolle uitheemse soorten te herkennen. Deze is te vinden op de website www.mina.be/uploads/water_exoten.pdf.

2.5 Duurzaam omgaan met water in het IJzerbekken

Water is een onmisbare grondstof voor onze samenleving. Tot nu toe zijn we echter weinig zorgvuldig met onze waterreserves omgesprongen. Ook in het IJzerbekken worden aanzienlijke hoeveelheden grondwater opgepompt voor allerlei doeleinden. Hierdoor komt ondermeer de Sokkel - een belangrijke watervoerende laag die zich onder het zuiden van de provincies Oost- en West-Vlaanderen bevindt - onder grote druk te staan.

De laatste tien jaar is de hoeveelheid grondwater die onttrokken wordt voor gebruik door de gezinnen, de industrie en de landbouw, in heel Vlaanderen al lichtjes verminderd. Een duurzaam watergebruik vraagt echter bijkomende inspanningen van alle sectoren.

Algemeen kunnen we de druk van de ketel halen door minder grond- en leidingwater te gebruiken. Dit hoogwaardige water houden we voor toepassingen die een zeer goede kwaliteit vereisen. Voor ander gebruik kunnen we alternatieve waterbronnen aanspreken, zoals hemelwater, oppervlaktewater, gezuiverd afvalwater.

Vlaamse strategie voor watervoorziening en watergebruik in de maak

Om de watervoorziening in Vlaanderen te kunnen verzekeren, werkt het Vlaamse Gewest samen met een aantal partners aan een Strategische Visie voor Watervoorziening en Watergebruik. In deze visie wordt de vraag naar grond-, oppervlakte-, drink- en tweedecircuitwater afgestemd op het aanbod aan water. Dit plan zal als basis dienen om herstelprogramma's uit te werken om de grondwatervoorraden te beschermen. Zo blijft er ook in de toekomst voor alle gebruikers voldoende water van geschikte kwaliteit beschikbaar.

In de Sokkel wordt de grondwaterwinning met een kwart afgebouwd. Hiervoor moet een concreet afbouwscenario worden uitgestippeld. De mogelijkheden om andere waterbronnen in te schakelen, zullen via een gestructureerd overleg worden onderzocht.

Duurzaam omgaan met water: wat kunt u zelf doen?

De huishoudens zijn echte grootverbruikers als het op water aankomt. Spaarzaam omgaan met water is dus een must, willen we onze waterreserves behouden. 'Vele kleintjes maken een grote' is ook hier een waarheid. Lekkende kranen repareren, spaardouchekoppen installeren, ... Al deze maatregelen zijn echt de moeite waard.

U kunt ook het hemelwater dat u zelf opvangt, nuttig gebruiken in en om het huis. Hemelwater leent zich bijvoorbeeld goed voor het poetswerk, het toilet, de wasmachine, het sproeien van de planten, het wassen van de auto, ...

Voor meer tips over spaarzaam watergebruik kunt u een kijkje nemen op de website www.waterloketvlaanderen.be.

Voor meer informatie

CIW-Secretariaat

p/a VMM

A. Van de Maelestraat 96

9320 Erembodegem

T 053 72 65 07

ciw-sec@vmm.be

Secretariaat IJzerbekken

p/a VMM

Zandstraat 255

8200 Sint-Andries (Brugge)

T 050 45 42 00

Secretariaat waterschap Veurne-Ambacht

p/a Provincie West-Vlaanderen

Koning Leopold III-Laan 41

8200 Sint-Andries (Brugge)

T 050 40 34 80

lies.deurinck@west-vlaanderen.be

Secretariaat waterschap Gistel-Ambacht

p/a Provincie West-Vlaanderen

Koning Leopold III-Laan 41

8200 Sint-Andries (Brugge)

T 050 40 34 80

lies.deurinck@west-vlaanderen.be

Secretariaat waterschap Zuidijzer

p/a Provincie West-Vlaanderen

Koning Leopold III-Laan 41

8200 Sint-Andries (Brugge)

T 050 40 34 80

lies.deurinck@west-vlaanderen.be

Secretariaat waterschap Handzamevaart

p/a Provincie West-Vlaanderen

Koning Leopold III-Laan 41

8200 Sint-Andries (Brugge)

T 050 40 34 80

lies.deurinck@west-vlaanderen.be

Colofon

COORDINATIE EN EINDREDACTIE

Mich De Clercq, Kathy Haustraete, Sophie Puype

SAMENSTELLING

Paul Claus, Mich De Clercq, Rik Dehaemers, Kurt Despierre, Kathy Haustraete, Sophie Puype

COPYWRITING

Katelijne Norga

LAY-OUT

Vanden Broele, Dries Vermaut

FOTOGRAFIE

Misjel Decler, VMM-fotoarchief, Paul Vandamme, archief Agentschap voor Maritieme Dienstverlening en Kust

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Frank Van Sevens, voorzitter CIW

DEPOTNUMMER

D/2006/6871/019

Deze brochure is onderdeel van een reeks. Van elk van de 11 bekkens is een vergelijkbare brochure gemaakt. Aanvragen en downloaden kan via www.volvanwater.be of op het nummer 0800 99 004.

SAMEN WERKEN AAN WATER

Integraal Waterbeleid
IJzerbekken